

Scripta Theologica Thoruniensia (37)
COMMUNIO SANCTORUM (5)

„Sequela evangelica”

Tożsamość życia konsekrowanego

pod redakcją
ks. Stanisława Suwińskiego
i ks. Ireneusza Werbińskiego

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Toruń 2015

Recenzent

Ks. prof. dr hab. Wojciech Cichosz

Opracowanie redakcyjne

Mirosława Buczyńska

Projekt okładki i stron tytułowych

Krzysztof Skrzypczyk

Na okładce umieszczono logo Roku Życia Konsekwowanego

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Toruń 2015

ISBN 978-83-231-3455-8

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Redakcja: ul. Gagarina 5, 87–100 Toruń

tel. 56 611 42 95; fax 56 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

Dystrybucja: ul. Mickiewicza 2/4, 87–100 Toruń

tel./fax 56 611 42 38, books@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

Druk: Drukarnia Wydawnictwa Naukowego UMK

ul. Gagarina 5, 87–100 Toruń

SPIIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	7
PRZEDMOWA (<i>ks. Stanisław Suwiński, ks. Ireneusz Werbiński</i>)	9
Ks. Stanisław Suwiński DUCHOWA ŚWIATOWOŚĆ I PONOWOCZESNOŚĆ	15
Agata Mirek TOŻSAMOŚĆ OSÓB KONSEKROWANYCH – DAR I ZADANIE	31
Ks. Adam Józef Sobczyk CHARYZMAT ŻYCIA ZAKONNEGO A TOŻSAMOŚĆ ZAKONNA	47
Ks. Jan Kalniuk TOŻSAMOŚĆ MORALNA OSÓB KONSEKROWANYCH	65
Ks. Mirosław Mróz EWANGELICZNA RADA CZYSTOŚCI: KU OKREŚLENIU TOŻSAMOŚCI I MISJI OSOBY KONSEKROWANEJ. UWAGI NA KANWIE MYŚLI ŚW. TOMASZA Z AKWINU	87
Ks. Ireneusz Werbiński ŚWIĘTOŚĆ KOBIETY NA PRZYKŁADZIE ŚW. TERESY Z ÁVILA	113
Teresa Paszkowska ŚWIĘTA KLARA Z ASYŻU – PIERWSZY KOBIECY REGULODAWCA	135
NOTY O AUTORACH	163

TABLE OF CONTENTS

LIST OF ABBREVIATIONS	7
INTRODUCTION (<i>rev. Stanisław Suwiński, rev. Ireneusz Werbiński</i>)	9
Rev. Stanisław Suwiński SPIRITUAL WORLDLINESS AND POSTMODERNITY	15
Agata Mirek THE IDENTITY OF THE CONSECRATED – GIFT AND TASK	31
Rev. Adam Józef Sobczyk CHARISM OF CONSECRATED LIFE AND ITS IDENTITY	47
Rev. Jan Kalniuk MORAL IDENTITY OF CONSECRATED PERSONS	65
Rev. Mirosław Mróz THE EVANGELICAL COUNSEL OF CHASTITY: TO DETERMINE THE IDENTITY AND MISSION OF THE CONSECRATED PERSON. DUE TO THE CANVAS'S THOUGHT OF THOMAS AQUINAS	87
Rev. Ireneusz Werbiński SAINT TERESA OF ÁVILA AS THE MODEL OF WOMAN'S HOLINESS	113
Teresa Paszkowska SAINT CLARE OF ASSISI – THE FIRST CONVENT RULE WRITER	135
NOTES ABOUT AUTHORS	163

PRZEDMOWA

Święty Jan Paweł II przypomniał Kościołowi potrzebę „pełniejszego ukazania tożsamości różnych stanów życia, ich powołania i ich konkretnej misji w Kościele” (VC 4). W niniejszej publikacji mamy do czynienia z ukazaniem znaczenia tożsamości u osób konsekrowanych. Istotą powołania do życia konsekrowanego nie jest aktywność, lecz tożsamość osoby konsekrowanej. Powołanie do życia konsekrowanego to powołanie do wyjątkowej więzi z Chrystusem, która wynika z naśladowania Go w najbardziej radykalny sposób, jaki jest osiągalny dla ludzi tu, na ziemi. Osoba konsekrowana łączy się w zażyłej miłości przede wszystkim z Chrystusem.

Pierwszym kryterium wyznaczającym istotę tożsamości jest osoba jako fundament, dzięki któremu ktoś przynależy do kategorii „człowiek”. Drugim kryterium są cechy osobowe, które częściowo są wspólne dla wielu osób, a częściowo są niepowtarzalne i one decydują o tym, że można mówić o tożsamości konkretnej osoby. Trzecim kryterium pozwalającym uściślić pojęcie tożsamości jest odczytanie drogi powołania życiowego, która ma istotny wpływ na kształtowanie tożsamości osobowej. W niniejszej publikacji to trzecie kryterium zostanie potraktowane jako podstawowe, pozwalając mówić o tożsamości życia konsekrowanego.

Pytania dotyczące tożsamości są wielowymiarowe. Można je stawiać i odpowiadać na nie w kontekście wielu dziedzin naukowych. Pytanie o tożsamość człowieka jest pytaniem o jego istotę. Dlatego każdy myślący człowiek dąży do świadomego określenia swej tożsamości. Tożsamość można badać na różnych płaszczyznach, np. w wymiarze subiektywnego doświadczenia (poczucie tożsamości), jak i wymiarze treściowym (obiektywnym). Ponieważ określenie, co stanowi o istocie tożsamości, jest bardzo trudne i mało uświadomione, w telegraficznym skrócie warto

zobaczyć, jak pojmuje tożsamość psychologia humanistyczna i psychologia personalistyczna.

W latach 50. XX wieku zrodziła się psychologia personalistyczna jako reakcja na kierunki psychologii, które redukowały człowieka w dużej mierze do wymiaru somatycznego i podobnie ujmowały tożsamość człowieka. Psychologia personalistyczna podkreśla, że człowiek jest osobą – podmiotem wolnym i odpowiedzialnym. Spośród tej grupy psychologów warto wymienić Viktora Emila Frankla, który mówi, że osoba wyraża się w rzeczywistości somatyczno-psychiczno-duchowej, ale nie zamyka się w żadnym z tych wymiarów ani w ich sumie. Frankl uważa, że w sferze biologicznej człowiek jest zdeterminowany (nie może np. odzyskać amputowanej części ciała), w sferze psychicznej zależny od swych mechanizmów psychicznych (np. nie może zapanować nad lękiem), a wolny jest jedynie w sferze duchowej¹.

Z punktu widzenia psychologii personalistycznej, tożsamość ludzka nie może ograniczać się jedynie do świadomości własnego organizmu biologicznego czy też własnych stanów i procesów psychicznych. Nie może też wyczerpywać się w uświadamianiu sobie norm czy oczekiwań społecznych ani polegać na interioryzacji określonych funkcji czy kompetencji w zakresie relacji międzyludzkich. Integralna tożsamość powinna obejmować wszystkie wymiary człowieka, uwzględniając fakt bycia osobą, i dlatego zakłada odkrycie sensu własnego istnienia i stylu życia właściwego osobie.

Biorąc pod uwagę fakt, że w świecie współczesnym dość mocno lansowany jest relatywizm: norm, wartości, podstawowych zasad postępowania, lekceważenie lub wypaczanie wzorów osobowych, pytanie o duchową tożsamość człowieka należy do pytań istotnych². U podstaw odpowiedzi na nie jest droga świętości, która ma swe źródło w szczególnym wezwaniu Boga, dzięki któremu niektórzy są powołani do bezpośredniego i całkowitego poświęcenia się w służbie Chrystusowi. Ten

¹ Por. V. E. Frankl, *Grundriss der Existenzanalyse und der Logotherapie*, Munchen–Berlin 1959, s. 661–664.

² Por. B. Grochmal-Bach, M. Pąchalska, *Tożsamość człowieka a teoria mikrogenetyczna. Nowe podejście do interpretacji zaburzeń jaźni w chorobach psychicznych*, Kraków 2004, s. 35; T. Leszniewski, *Tożsamość jednostki w zmieniającym się społeczeństwie*, Toruń 2008, s. 21n.

sposób pójścia za Chrystusem, jeszcze bardziej niż u wiernych świeckich, wyklucza realizację osobistych planów, gdyż jedynym celem duchownych ma być całkowite oddanie się Bogu za pośrednictwem Kościoła, co wyraża maksyma: „dla większej chwały Bożej i dla zbawienia świata”.

Odpowiedź na powołanie do instytutu życia konsekrowanego jest wyrazem dojrzałego wyboru i radykalnego świadectwa pełnej dojrzałości chrześcijańskiej, stąd dawniej wielu teologów uważało, że życie zakonne może być normą i modelem doskonałości chrześcijańskiej dla innych stanów. Swoje stanowisko argumentowali tym, że śluby zakonne są przede wszystkim wypełnieniem i potwierdzeniem przyrzeczeń chrzcielnych. Teologia współczesna przynaję rację stwierdzeniu, że śluby zakonne są dopełnieniem przyrzeczeń chrzcielnych, ale słusznie uważa, iż normatywność modelu świętości zakonnej, opartej na trzech ślubach: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, nie oznacza, że jest to jedyna droga świętości. Jednakże istotowo trzeba zgodzić się z tym, że ewangeliczna miłość jest wzorem świętości dla każdego chrześcijanina, a styl jej realizacji powinien odpowiadać drodze powołania życiowego.

Jan Paweł II w wypowiedziach do osób zakonnych niejednokrotnie podkreśla, że bez tej formy życia duchowego Kościół nie byłby w pełni sobą. Życie konsekrowane powinno być znakiem radykalizmu ewangelicznego wyrażającego się w oddaniu Chrystusowi bez reszty³. Takie oddanie umożliwia bycie przejrzystym znakiem Ewangelii dla wszystkich i jest siłą wielorakiego apostołstwa.

Osoby konsekrowane poprzez realizację ślubu czystości przyczyniają się do wzrostu cywilizacji miłości w świecie. Dziś, kiedy w świecie zlaicyzowanym szerzy się cywilizacja śmierci, ten świat między innymi dla własnego ocalenia potrzebuje życia zakonnego. Opuszczając wszystko dla Chrystusa, osoby konsekrowane są też znakiem życia wiecznego, które objawia się w Chrystusie zmartwychwstałym (por. Kol 3, 1–3). W ten sposób papież ukazuje głęboki sens egzystencjalny życia konsekrowanego zarówno w doczesności, jak i wieczności, a ewangeliczna rada czystości w sposób istotny przyczynia się do realizacji tego celu.

³ Por. Jan Paweł II, Przemówienie do księży, zakonników i zakonnice zgromadzonych w katedrze we Wrocławiu, 21.06.1983.

Kościół zawsze upatrywał wielką wartość posłuszeństwa w dążeniu do świętości, która – biorąc pod uwagę zakres podejmowania decyzji, polega na doskonałym zgadzaniu się z wolą Bożą w sprawach, które nie zależą od człowieka i doskonałym posłuszeństwie Bogu we wszystkim, co jest zależne od człowieka. Posłuszeństwo domaga się ofiary ze strony człowieka, bowiem w naturze ludzkiej jest coś, co go skłania do tego, żeby sam decydował o sobie. Dlatego jeżeli człowiek ma poddawać się woli kogoś innego, wówczas rodzi się w nim pewien bunt. Teologia duchowości zawsze podkreślała, że w integralnej postawie ukierunkowanej wyłącznie na pełnienie woli Bożej wyraża się świętość. Aby pragnąć pełnić to, czego chce Bóg, najpierw trzeba poznać Jego wolę, co nie jest proste ani łatwe.

Pierwszym nauczycielem ubóstwa jest Jezus, który jako jednego z pierwszych znaków ubóstwa w swoim publicznym życiu doświadczył krzyża. Zakonnik, składając ślub ubóstwa, dobrowolnie przyjmuje los Mistrza. Sam ślub ubóstwa jeszcze w pełni nie upodobnia zakonnika do Chrystusa. Staje się to dopiero wtedy, kiedy dobrowolnie w życiu, z pogodą ducha i bez narzekania przyjmuje wszystkie niewygody życiowe. Najwyższy stopień ubóstwa osiąga się, znosząc przeciwności, a nawet odtrącenie przez innych dla Ewangelii. Doświadczenie życia pokazywało Kościołowi, że bogactwo zamyka człowieka w dość ciasnym kręgu wartości izolujących go od Boga. Życie zakonne toczy się w samym centrum życia Kościoła, który zachęcając do praktykowania ewangelicznego ubóstwa najpierw chce pomóc zakonnikowi usunąć przeszkody tkwiące w jego sercu i uniemożliwiające mu miłość Boga i bliźniego, by później na różne sposoby wspierać rozwój tej miłości. Tajemnica ślubu ubóstwa zakonnego wyraża więc miłość Boga, której narzędziem jest Kościół.

Publikację otwiera artykuł ks. Stanisława Suwińskiego *Duchowa światowość i ponowoczesność*, w którym autor kreśli obecną sytuację w świecie zagubionym w postmodernistycznym chaosie, gdzie poczucie utraty tożsamości osłabia życie duchowe. W artykule Agaty Mirek *Tożsamość osób konsekrowanych – dar i zadanie* możemy zapoznać się z uwarunkowaniami powołania i zadania, jakie wyznacza Bóg osobom konsekrowanym. Natomiast o. Adam Józef Sobczyk w artykule *Charyzmat życia zakonnego a tożsamość zakonna* opowiada się za bardzo ścisłym łąčeniem tożsamości z charyzmatem. Aspekt moralny tożsamości w życiu

osób konsekrowanych podejmuje o. Jan Kalniuk w artykule *Tożsamość moralna osób konsekrowanych*. Rolę i znaczenie rady ewangelicznej, jaką jest czystość, kreśli ks. Mirosław Mróz w artykule *Ewangeliczna rada czystości: ku określeniu tożsamości i misji osoby konsekrowanej. Uwagi na kanwie myśli św. Tomasza z Akwinu*. Są tu podjęte cenne wskazania z nauczania Akwinaty w określaniu tożsamości osób konsekrowanych. Kolejne dwa artykuły: ks. Ireneusza Werbińskiego *Świętość kobiety na przykładzie św. Teresy z Ávila* oraz Teresy Paszkowskiej *Święta Klara z Asyżu – pierwszy kobiety regułodawca* są przykładami wskazującymi na uwarunkowania w zachowywaniu tożsamości osoby konsekrowanej; z jednej strony stanowi je odpowiedź na powołanie do świętości, a z drugiej wierność regule życia.

Ufamy, że niniejsza publikacja w Roku Życia Konsekrowanego przyczyni się do odnowy duchowej osób konsekrowanych, a zwłaszcza do ukazania znaczenia tożsamości, jako „kręgosłupa duchowego”.

Ks. Stanisław Suwiński, ks. Ireneusz Werbiński